

tuawha, te "take," o tenei haere, he ope no Ngapuhi i haere mai kia Ngahuruhuru Pango ki Maketu, nga ingoa o nga tangata o taua ope ko Titore raua ko te Hokari. He rangatira tonu hoki enei tangata no Ngapuhi. Koi nei tonu hoki e tahi o nga taunga atu o nga ope kua korerotia i runga ake nei.

TE OPE TUAWHA.—Ko te Kaipuke o Titore raua ko te Hokari te Kaipuke i haere ai a Ngahuruhuru Pango i te ope tuawha. Te take o Titore raua ko te Hokari i haere mai ai he hahu tupapaku no ratau i mate iho ki ko nei, i roto i nga tuateatanga o nga ra kataha ki muri. No te wa ka hoki a Titore raua ko Te Hokari ki Ngapuhi ka haere a Ngahuruhuru Pango i taua ope ki te hari i nga pahopaho (ara i nga koiwi) i haeretia mai ai e Titore ma. Ko te tino take o Ngahuruhuru i haere ai he hahu mai i te tamahine ia Mangamangaia tua a no te wa i hahua ai e ia tana tamahine ka paa he raruraru nui rawa kia Ngapuhi. Ka whakahokia mai e Te Wiremu a Ngahuruhuru he wehi kai mate i a Ngapuhi mo te hahunga mai i te tamahine ia Mangamangaia tua i te Urupa o Ngapuhi, ko te tino urupa tapu whaimana hoki o Ngapuhi e kore e taea e wai tangata te hahu ake o te tupapaku i na tanumia ki taua urupa, ko te ingoa o taua urupa ko Oihi.

Ko te "Take" tenai whakahokia mai ai a Ngahuruhuru e karangatia ana ko Pango.

Te Kaipuke o Ngahuruhuru i haere ai i te ope tuarua no Te Haupapa ko "Irihiana" te ingoa ko te Kapene ko Peeke he pakeha.

No muri noa mai ka tae mai ko Te Wiremu karuwaha ki Rotorua, a ko Ngahuruhuru Pango anake te rangatira i Tu, kite whaikorero ara kite whakamanuhiri i a Te Wiremu Karuwaha a kaore rawa he rangatira ke atu o N. Whakaue i tuu i muri iho ia ia.

I muri iho i tenei ko te Hapimana ka tae mai ki Rotorua nei ano. Ka whakaaro a N. Whakaue ki te whiriwhiri i te tahi kainga mo te Hapimana ka rite ko Owhatiura kei te taha rawhiti o te moana o Rotorua a kaore i pai a Te Hapimana ki reira heoi whakaarohia ana e N. Whakaue a, whakaotia ana ko Te Koutu. Te tangata nana i whakanoho ki reira ko Wharetutu e ai te korero. Koi nei ano te tangata nana i Whakaue a Owhatiura. Tera e kitea te ingoa o Wharetutu kei te mutunga ake o nga ingoa o te ope tuatoru i te 3rd Pepuere, 1826.

No Wharetutu tonu tona kaipuke ko "Otunoa" te ingoa koia tonu ano te kapene.

Mo te hikinga atu o Te Hapimana i te Koutu ki Mokoia na Wharetutu raua ko Ngahuruhuru Pango me. Paora Te Amohau. Te take o te whakaheke i a Te Hapimana ki Mokoia a N. Whakaue he wehi ki te ope a Waikato i hinga ai a N. Whakaue i Mataipuku ko te Koutu te pa o tena parekura.